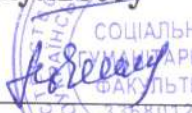

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Декан соціально-гуманітарного
факультету**

 Оксана ГОМОТЮК

«» 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Проректор з науково-педагогічної
роботи**

 Віктор ОСТРОВЕРХОВ

«» 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІННІОТ

 Святослав ПИТЕЛЬ

«» 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
з дисципліни
«ОСНОВИ ДЕФЕКТОЛОГІЇ ТА ЛОГОПЕДІЇ»**

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність – 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійна програма – «Дошкільна освіта. Інклюзивна освіта»

кафедра освітології і педагогіки

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год)	Практ. (год)	ІРС (год)	Тренінг (год)	СРС (год)	Разом (год)	Екзамен (сем.)
Денна	3	6	36	36	4	4	40	120	6
Заочна	3	6	8	4	-	-	102	120	7

29.08.2025

Тернопіль – 2025

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта, затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23 червня 2023 р.).

Робочу програму склала к.пед.н., доцент кафедри освітології і педагогіки **Ольга ГЛАВАЦЬКА**.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри освітології і педагогіки (протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.).

Завідувач кафедри,
д.пед.н., професор

Володимир ЧАЙКА

Гарант освітньої програми,
к.пед.н., доцент

Ольга ГЛАВАЦЬКА

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи дефектології та логопедії»

1. Опис дисципліни

<i>Дисципліна</i>	<i>Галузь знань, спеціальність, СВО</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка	Статус дисципліни нормативна Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 012 <i>Дошкільна освіта</i> Освітньо-професійна програма – «Дошкільна освіта. Інклюзивна освіта»	Рік підготовки: <i>Денна – 3</i> <i>Заочна – 3</i> Семестр: <i>Денна – 6</i> <i>Заочна – 6</i>
Кількість змістових модулів – 1	ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: <i>Денна – 36 год</i> <i>Заочна – 8 год</i> Практичні заняття: <i>Денна – 36 год</i> <i>Заочна – 4 год</i>
Загальна кількість годин – 120		Самостійна робота: <i>Денна – 40 год</i> <i>Заочна – 102 год</i> Індивідуальна робота <i>Денна – 4 год</i> Тренінг – 4 год
Тижневих годин: 6, з них аудиторних – 4.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Основи дефектології та логопедії»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування в здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про теоретико-методологічні засади дефектології та логопедії, оволодіння знаннями й уміннями щодо роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку, діагностики та корекції мовленнєвих порушень у дітей раннього і дошкільного віку, а також розвиток готовності до застосування отриманих знань у професійній діяльності з метою забезпечення якісного освітнього процесу та створення сприятливих умов для інтеграції та соціалізації

дітей з різними типами порушень.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення здобувачів з поняттями, предметом, завданнями, методологічними й теоретичними основами дефектології та логопедії;
- формування практичних навичок щодо організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- формування у студентів уміння правильно діагностувати мовленнєві порушення та визначати ефективні шляхи корекційного впливу в дітей раннього і дошкільного віку;
- ознайомлення з основними формами організації логопедичної допомоги та профілактики мовленнєвих порушень у дітей раннього і дошкільного віку;
- розвиток професійного мислення і творчого підходу до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- сприяння усвідомленню необхідності постійного особистісного і професійного самовдосконалення.

2.3. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних дисциплін, які вивчаються у межах освітньої програми, цілеспрямованої роботи над вивченням науково-педагогічної та методичної літератури, активності під час лекцій та практичних занять, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань.

2.4. Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни

Вивчення дисципліни забезпечує формування таких спеціальних (фахових) компетентностей:

- ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.
- СК-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).
- СК-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.
- СК-22 Здатність демонструвати розуміння інклюзивних цінностей, уміння розпізнавати та враховувати різноманітність осіб, здійснювати індивідуальний супровід в освітньому процесі.
- СК-23 Здатність застосовувати сучасні освітні, реабілітаційні, арт-терапевтичні, інформаційні та профорієнтаційні технології у роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного освітнього середовища.
- СК-24 Здатність до організації та здійснення супроводу осіб з особливими освітніми потребами
- СК-25 Здатність до налагодження взаємодії та консультування батьків дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

2.5. Результати навчання

- ПР-7. Планувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з

урахуванням вікових та індивідуальних особливостей та потреб дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

– ПР-8. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

– ПР-10. Знати принципи функціонування системи раннього втручання, розуміти можливості опори на неї у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, дотримуючись професійно-етичних вимог до діяльності фахівця з раннього втручання.

2.6. Матеріально-технічне забезпечення

Технічні засоби (мультимедійне устаткування, комп'ютери), обладнання, прилади та інструменти (таблиці, дидактичні матеріали).

3. Програма навчальної дисципліни «Основи дефектології та логопедії»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕФЕКТОЛОГІЇ ТА ЛОГОПЕДІЇ. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА ІЗ РІЗНИМИ ВИДАМИ ПОРУШЕНЬ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Тема 1. Предмет і завдання дефектології як науки. Роль логопедії в системі наук

Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання про закономірності розвитку, навчання й виховання різних категорій дітей з особливостями психофізичного розвитку. Сучасна термінологія в умовах нинішньої гуманістичної парадигми дефектології (корекційної, спеціальної педагогіки). Основні предметні галузі дефектології. Об'єкт, предмет і суб'єкт дефектології як науки. Мета і завдання дефектології, її зв'язки з іншими науками.

Логопедія як наука. Актуальність професія логопеда. Предмет логопедії, її становлення як інтеграційної галузі знань. Понятійно-категоріальний апарат логопедії. Мета і завдання логопедії. Теоретична і практична спрямованість логопедії. Принципи та методи логопедії.

Тема 2. Види порушень психофізичного розвитку та їх причини

Технологія використання Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей в освіті для визначення особливих освітніх потреб дитини. Сутність та основні принципи МКФ.

Поняття і види норми. Середньостатистична і функціональна норма. Умови, що визначають можливості розвитку дитини. Загальні закономірності розвитку психіки в нормі.

Поняття про порушення в розвитку людини та їх причини. Класифікація порушень психофізичного розвитку. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку. Спадкові, вроджені та набуті форми ураження певної функції.

Структура та закономірності порушеного розвитку. Рухові порушення та їх оцінка в структурі порушеного розвитку.

Тема 3. Зміст корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку

Зміст, сутність, мета, завдання корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Загальні вимоги до організації і змісту корекційно-розвивального педагогічного процесу. Основні завдання та принципи служби раннього втручання.

Сутність корекційно-розвивальної роботи у спеціальних закладах освіти: історичний аспект. Теоретичні основи навчання і виховання дітей з ООП.

Інклюзивна освіта в умовах закладу дошкільної освіти. Сутність і відмінність понять «виключення», «сегрегація», «інтеграція» й «інклюзивна освіта». Переваги інклюзивної освіти. Адаптація та модифікація.

Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами: індивідуальний підхід та етапи соціалізації. Особливості партнерської взаємодії вихователя закладу дошкільної освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 4. Корекційно-розвивальна робота з дітьми із мовленнєвими порушеннями

Анатомо-фізіологічні механізми мови й основні закономірності її розвитку у дітей. Причини мовних порушень. Основні види мовних порушень.

Психолого-педагогічна характеристика дітей із загальним недорозвитком мовлення. Обстеження мовлення дітей із ЗНМ. Методика корекції ЗНМ у дітей дошкільного віку. Логокорекційна робота при ринолалії та дизартрії.

Психолого-педагогічна характеристика осіб із заїканням. Логопедична ритміка як складова комплексного впливу з подолання заїкання.

Застосування здоров'язберігаючих та ігрових технологій у роботі з дітьми із порушеннями мовлення.

Музикотерапія при лікуванні заїкуватості. Використання казкотерапії для розвитку монологічного мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

Пісочна терапія в логопедичній роботі.

Інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології у корекційно-виховній роботі з дітьми із порушеннями мовлення.

Тема 5. Специфіка роботи з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату

Види порушень опорно-рухового апарату. Загальна характеристика дитячого церебрального паралічу. Структура рухового дефекту при ДЦП. Порушення психіки при ДЦП. Мовні порушення при ДЦП. Корекційна робота при ДЦП.

Здоров'язберігаючі технології у роботі з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату.

Значення кінезіотерапії у роботі з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату.

Ігрова, музична та пісочна терапія у роботі з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату.

Інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату.

Тема 6. Специфіка роботи з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру

Поняття про синдром раннього дитячого аутизму й аутистичні риси

особистості. Причини аутизму. Клініко-психолого-педагогічна характеристика. Можливості розвитку, освіти й соціалізації дітей з аутизмом.

Корекційно-педагогічна допомога при аутизмі. Ігротерапія у роботі з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру.

Музикотерапія й танцювальна терапія у роботі з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру.

Ізотерапія та пісочна терапія у роботі з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру.

Тема 7. Корекційно-розвивальна робота з дітьми із затримкою психічного розвитку

Специфіка роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку.

Ігротерапія у роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку.

Музикотерапія та ізотерапія у роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку.

Ейдотехнології у корекційній роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку.

Казкотерапія як ефективний метод роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку.

Тема 8. Специфіка роботи з дітьми з порушеннями слуху

Предмет і завдання сурдопедагогіки. Історія сурдопедагогіки.

Причини порушень слуху, їх діагностика і медична реабілітація.

Педагогічна класифікація осіб з недоліками слуху.

Педагогічні системи спеціальної освіти осіб з порушеннями слуху.

Спеціальні технічні засоби для слабочуючих.

Соціальна адаптація осіб з порушенням слуху.

Тема 9. Специфіка роботи з дітьми з порушеннями зору

Предмет і завдання тифлопедагогіки. Історія тифлопедагогіки.

Причини і наслідки порушення зору і способи його компенсації.

Дошкільна освіта дітей з порушеннями зору.

Тема 10. Професійний розвиток фахівців спеціальної освіти

Концепція підготовки майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Спеціальний педагог в середовищі ЗДО. Психолого-педагогічні аспекти формування професійної компетентності спеціального педагога. Видатні дефектологи.

4. Структура вивчення дисципліни «Основи дефектології та логопедії» (денна/заочна форми навчання)

Назва теми	Кількість годин								
	Лекції		Практичні і заняття		Самостійна робота		ІРС	Тренінг	Контрольні заходи
	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН		
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи дефектології та логопедії. корекційно-розвивальна робота із різними видами порушень психофізичного розвитку дітей									

Тема 1. Предмет і завдання дефектології як науки. Роль логопедії в системі наук	4	1	4	1	4	10	2	2	Поточне опитування, презентації
Тема 2. Види порушень психофізичного розвитку та їх причини	4	-	4	-	4	10			Поточне опитування
Тема 3. Зміст корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку	4	1	4	1	4	10			Поточне опитування, презентації
Тема 4. Корекційно-розвивальна робота з дітьми із мовленнєвими порушеннями	4	1	4	-	4	10	2	2	Поточне опитування, презентації результатів
Тема 5. Специфіка роботи з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату	4	1	4	1	4	10			Поточне опитування, вправи
Тема 6. Специфіка роботи з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру	4	1	4	-	4	10			Поточне опитування
Тема 7. Корекційно-розвивальна робота з дітьми із затримкою психічного розвитку	4	1	4	1	4	10			Поточне опитування
Тема 8. Специфіка роботи з дітьми з порушеннями слуху	4	1	2	-	4	10			Поточне опитування
Тема 9. Специфіка роботи з дітьми з порушеннями зору	2	1	2	-	4	11			Поточне опитування,
Тема 10. Професійний розвиток фахівців спеціальної освіти	2	-	4	-	4	11			Поточне опитування, презентації
Разом	36	8	36	4	40	102	4	4	
Підсумковий контроль	Екзамен								

5. Тематика практичних занять

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи дефектології та логопедії.

Корекційно-розвивальна робота із різними видами порушень психофізичного розвитку дітей

Практичне заняття 1

Тема 1. Предмет і завдання дефектології як науки. Роль логопедії в системі наук

Мета: сформувати наукове уявлення про предмет і завдання дефектології як науки, оволодіти знаннями про роль логопедії в системі наук.

Питання для обговорення:

1. Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання про закономірності розвитку, навчання й виховання різних категорій дітей з особливостями психофізичного розвитку.

2. Сучасна термінологія в умовах сучасної гуманістичної парадигми дефектології (корекційної, спеціальної педагогіки).

3. Об'єкт, предмет і суб'єкт дефектології як науки.

4. Мета і завдання дефектології, її зв'язки з іншими науками.

5. Актуальність професія логопеда. Логопедія як наука.

6. Предмет логопедії, її становлення як інтеграційної галузі знань.
7. Понятійно-категоріальний апарат логопедії.
8. Мета, завдання, принципи та методи логопедії.
9. Теоретична і практична спрямованість логопедії.

Практичне заняття 2

Тема 2. Види порушень психофізичного розвитку та їх причини

Мета: оволодіти знаннями про причини та види порушень психофізичного розвитку дітей.

Питання для обговорення:

1. Технологія використання Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей в освіті для визначення особливих освітніх потреб дитини. Сутність та основні принципи МКФ.
2. Поняття і види норми. Середньостатистична і функціональна норма. Умови, що визначають можливості розвитку дитини. Загальні закономірності розвитку психіки в нормі.
3. Поняття про порушення в розвитку людини та їх причини. Класифікація порушень психофізичного розвитку. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку. Спадкові, вроджені та набуті форми ураження певної функції.
4. Структура та закономірності порушеного розвитку. Рухові порушення та їх оцінка в структурі порушеного розвитку.

Практичне заняття 3-4

Тема 3. Зміст корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку

Мета: опанувати знаннями про зміст корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.

Питання для обговорення:

1. Зміст, сутність, мета, завдання корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.
2. Загальні вимоги до організації і змісту корекційно-розвивального педагогічного процесу.
3. Основні завдання та принципи служби раннього втручання.
4. Сутність корекційно-розвивальної роботи у спеціальних закладах освіти: історичний аспект.
5. Теоретичні основи навчання і виховання дітей з ООП.
6. Інклюзивна освіта в умовах закладу дошкільної освіти. Переваги інклюзивної освіти.
7. Сутність і відмінність понять «виключення», «сегрегація», «інтеграція» й «інклюзивна освіта». Адаптація та модифікація.
8. Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами: індивідуальний підхід та етапи соціалізації.
9. Особливості партнерської взаємодії вихователя закладу дошкільної освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Практичне заняття 5

Тема 4. Корекційно-розвивальна робота з дітьми із мовленнєвими

порушеннями

Мета: оволодіти знаннями й уміннями щодо корекційно-розвивальної роботи з дітьми із мовленнєвими порушеннями

Питання для обговорення:

1. Анатомо-фізіологічні механізми мови й основні закономірності її розвитку у дітей. Причини мовних порушень. Основні види мовних порушень.
2. Психолого-педагогічна характеристика дітей із загальним недорозвитком мовлення. Обстеження мовлення дітей із ЗНМ.
3. Методика корекції ЗНМ у дітей дошкільного віку. Логокорекційна робота при ринолалії та дизартрії.
4. Психолого-педагогічна характеристика осіб із заїканням. Логопедична ритміка як складова комплексного впливу з подолання заїкання.
5. Застосування здоров'язберігаючих та ігрових технологій у роботі з дітьми із порушеннями мовлення.
6. Музикотерапія при лікуванні заїкуватості.
7. Використання казкотерапії для розвитку монологічного мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення.
8. Пісочна терапія в логопедичній роботі.
9. Інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології у корекційно-виховній роботі з дітьми із порушеннями мовлення.

Практичне заняття 6

Тема 5. Специфіка роботи з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату

Мета: систематизувати знання студентів про специфіку роботи з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату.

Питання для обговорення:

1. Види порушень опорно-рухового апарату.
2. Загальна характеристика дитячого церебрального паралічу. Структура рухового дефекту при ДЦП. Порушення психіки при ДЦП. Мовні порушення при ДЦП. Корекційна робота при ДЦП.
3. Здоров'язберігаючі технології у роботі з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату.
4. Значення кінезіотерапія у роботі з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату.
5. Ігрова, музична та пісочна терапія у роботі з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату.
6. Інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату.

Практичне заняття 7

Тема 6. Специфіка роботи з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру

Мета: систематизувати знання студентів про специфіку роботи з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру.

Питання для обговорення:

1. Поняття про синдром раннього дитячого аутизму й аутистичні риси

особистості. Причини аутизму. Клініко-психолого-педагогічна характеристика. Можливості розвитку, освіти й соціалізації дітей з аутизмом.

2. Корекційно-педагогічна допомога при аутизмі.
3. Ігротерапія у роботі з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру.
4. Музикотерапія й танцювальна терапія у роботі з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру.
5. Ізотерапія та пісочна терапія у роботі з дітьми з порушеннями розладу аутистичного спектру.

Практичне заняття 8

Тема 7. Корекційно-розвивальна робота з дітьми із затримкою психічного розвитку

Мета: оволодіти знаннями й уміннями щодо корекційно-розвивальної роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку.

Питання для обговорення:

1. Специфіка роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку.
2. Ігротерапія у роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку.
3. Музикотерапія та ізотерапія у роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку.
4. Ейдотехнології у корекційній роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку.
5. Казкотерапія як ефективний метод роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку.

Практичне заняття 9

Тема 8. Специфіка роботи з дітьми з порушеннями слуху

Мета: систематизувати знання студентів про специфіку роботи з дітьми з порушеннями слуху.

Питання для обговорення:

1. Предмет і завдання сурдопедагогіки. Історія сурдопедагогіки.
2. Причини порушень слуху, їх діагностика і медична реабілітація.
3. Педагогічна класифікація осіб з недоліками слуху.
4. Педагогічні системи спеціальної освіти осіб з порушеннями слуху.
5. Спеціальні технічні засоби для слабочуючих.
6. Соціальна адаптація осіб з порушенням слуху.

Практичне заняття 10

Тема 9. Специфіка роботи з дітьми з порушеннями зору

Мета: систематизувати знання студентів про специфіку роботи з дітьми з порушеннями зору.

Питання для обговорення:

1. Предмет і завдання тифлопедагогіки. Історія тифлопедагогіки.
2. Причини і наслідки порушення зору і способи його компенсації.
3. Дошкільна освіта дітей з порушеннями зору.

Практичне заняття 11-12

Тема 10. Професійний розвиток фахівців спеціальної освіти

Мета: систематизувати знання студентів про професійний розвиток фахівців

спеціальної освіти.

Питання для обговорення:

1. Концепція підготовки майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі.
2. Спеціальний педагог в середовищі ЗДО.
3. Психолого-педагогічні аспекти формування професійної компетентності спеціального педагога.

6. Самостійна робота

Самостійна робота є основним засобом засвоєння здобувачами навчального матеріалу в позааудиторний час без участі викладача.

Завдання виконує кожен здобувач шляхом підготовки творчої роботи у вигляді реферату з презентацією згідно із рекомендованою тематикою поданою нижче (тему студент обирає відповідно до свого порядкового номера в журналі). Захист завдання шляхом презентації обраної теми.

Методичні вказівки щодо оформлення та написання реферату з дисципліни

Перед написанням творчої роботи з конкретної теми курсу необхідно опрацювати наукову літературу, осмислити прочитане і викласти власні думки щодо порушеної проблеми.

Обсяг: 10 сторінок (формат А-4).

Структура та особливості викладу матеріалу

Вступ. Обов'язково виділити предмет опису, обґрунтувати актуальність теми.

Обсяг вступу – 1 сторінка.

Основна частина. Матеріал, який викладається, необхідно обґрунтовано реферувати. Цитований матеріал в основній частині, незалежно від форми цитування – дослівного (в лапках), світоглядно-змістового (своїми словами з зазначенням авторства матеріалу, який використовується), не повинен перевершувати 30% реферату.

Загальний обсяг основної частини становить приблизно 7-8 сторінок.

Висновки. Чіткість, точність, лаконічність висновків. Узагальнення і резюмування основних питань теми. Конкретні висновки можна нумерувати.

Список використаної літератури. Укладається за алфавітним порядком мовою оригіналу з усіма вихідними даними.

Робота повинна бути набрана на комп'ютері та видрукувана на принтері (електронні версії не приймаються).

Параметри: версія WORD, шрифт – 14 кегель, у рядку 60-65 знаків. Сторінки повинні мати відповідні поля та нумерацію: зліва – 30 мм; справа – 10 мм; зверху та знизу – 20 мм.

Теми рефератів

1. Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання про закономірності розвитку, навчання й виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
2. Основні предметні галузі дефектології.
3. Особливості сучасної термінології в умовах розвитку гуманістичної парадигми дефектології.
4. Об'єкт, предмет і суб'єкт дефектології як науки.

5. Мета, завдання дефектології, її зв'язки з іншими науками.
6. Форми освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
7. Основні поняття дефектології та їх коротка характеристика.
8. Загальна характеристика поняття «корекція» як центрального в дефектології.
9. Загальна характеристика поняття «компенсація».
10. Загальна характеристика понять «реабілітація» та «абілітація».
11. Розуміння норми і аномалії у психофізичному розвитку особистості.
12. Структура порушення психофізичного розвитку дитини.
13. Класифікація порушень психофізичного розвитку.
14. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку.
15. Причини виникнення порушень психофізичного розвитку.
16. Види порушень психофізичного розвитку дітей.
17. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.
18. Психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку.
19. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками із ЗПР.
20. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху.
21. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками з порушеннями слуху.
22. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору.
23. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками з порушеннями зору.
24. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
25. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками з порушенням опорно-рухового апарату.
26. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення.
27. Специфіка освітніх потреб дошкільнят із затримкою психічного розвитку.
28. Розвивальні або корекційні ігри-вправи для розвитку зору.
29. Види художньо-естетичної діяльності з використанням музикотерапії для дітей, що заїкаються.
30. Інтерактивні технології у роботі з дітьми із порушеннями мовлення.
31. Значення «пальчикових ігор» у роботі з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату.
32. Переваги пісочної терапії у роботі з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату.
33. Розвиток мовленнєво-комунікативної та когнітивної сфер дітей з аутистичним синдромом.
34. Ігрові методи корекції розвитку при аутизмі.
35. Використання музичної терапії для дітей з аутистичним типом розвитку.
36. Особливості ігрової діяльності дітей із затримкою психічного розвитку.
37. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку.

7. Тренінг з дисципліни «Основи дефектології та логопедії»

Тренінг проводиться у формі дискусії. Здобувачі поділяються на підгрупи. Кожна підгрупа обирає собі тему самостійно із запропонованих тем. Підготовка дискусії за обраною темою. Дискусія повинна включати: пошук аргументів, доведення та спростування тез, техніку і тактику аргументування, мистецтво аргументації, стратегії і структуру дискусії у типових академічних і професійних ситуаціях.

Проведення дискусії в академічній групі. Презентація результатів у вигляді мультимедійних презентацій.

Етапи підготовки і проведення дискусії

<i>Докомунікативний етап</i>	<i>Комунікативний етап</i>	<i>Посткомунікативний етап</i>
1. Формулювання проблеми, мети.	1. Оголошення теми, мети, уточнення ключових понять.	Аналіз дискусії.
2. Збір інформації про предмет суперечки, визначення понять.	2. Висування і захист тези.	
3. Добір аргументів.	3. Спростування тези й аргументації опонента.	
4. Формулювання питань до опонентів.	4. Підведення підсумків.	
5. Оцінка аудиторії.		

Теми дискусії

1. Інклюзивне навчання: переваги та недоліки.
2. Універсальний дизайн у сфері освіти: необхідне і реальне.
3. Особливості організації освітнього процесу в інклюзивній групі: практичний аспект.
4. Диференціація викладання: здійснення адаптацій та модифікацій.
5. Технології диференційованого викладання: адаптації та модифікації змісту, процесу, результату, середовища.
6. Соціалізація осіб з особливими потребами: труднощі та недоліки в організації освітнього процесу закладу дошкільної освіти.
7. Педагогічні умови та шляхи оптимізації процесу соціалізації осіб з особливостями психофізичного розвитку та інтеграції їх у суспільство.
8. Організація педагогічного супроводу дітей із порушеннями зору: поради вихователю.
9. Організація педагогічного супроводу дітей із порушеннями слуху: поради вихователю.
10. Організація педагогічного супроводу дітей із порушеннями мовлення: поради вихователю.
11. Організація педагогічного супроводу дітей із дитячим церебральним паралічем, розладами аутистичного спектру: поради вихователю.
12. Батьки як партнери фахівців інклюзивної освіти: переваги та недоліки.
13. Ресурс комунікативних технологій у дошкільній освіті дітей із особливими освітніми потребами.

14. Партнерська взаємодія вихователя закладу дошкільної освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами.
15. Професійне співробітництво фахівців загальної та спеціальної освіти як сучасна тенденція чи нагальна необхідність?
16. Батьки як партнери фахівців інклюзивної освіти: переваги та недоліки.
17. Місце педагогічних ігор в системі методів навчання дітей з особливими освітніми потребами.
18. Ресурс комунікативних технологій в дошкільній освіті дітей із особливими освітніми потребами.
19. Причини виникнення порушень психофізичного розвитку дітей.
20. Значення ранньої корекції у розвитку дитини.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- розв’язування тестових завдань;
- поточне опитування;
- вирішення проблемних запитань;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- реферати;
- екзамен.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, відповідно до питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	5%	15%	40%
<i>Поточне оцінювання</i>	<i>Модульний контроль</i>	<i>Тренінг</i>	<i>Самостійна робота</i>	<i>Екзамен</i>
Середнє арифметичне з оцінок отриманих під час опитування на кожному практичному занятті.	Модульна контрольна робота (теми 1-10, 4 теорет. пит. по 25 балів).	Оцінка за виконане завдання.	Оцінка за виконане завдання.	Тестові завдання (25 тестів по 2б. за тест) – макс. 50 балів. 2 теорет. пит. по 25 балів – макс. 50 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточне опитування під час заняття

Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок отриманих під час занять (здобувач має бути оцінений кожного практичного заняття). Пропуски практичних занять обов'язково відпрацьовуються в години консультацій, в іншому випадку вони вважаються оцінкою «0» та враховуються при визначенні середнього арифметичного балу. Для здобувачів, які навчаються за індивідуальним графіком, поточне оцінювання проводиться під час консультацій та шляхом виконання завдань в системі Moodle.

90–100 балів – студент дає повну і глибоку відповідь, демонструє всебічне розуміння теми. Матеріал викладається чітко, логічно та послідовно, з правильним використанням термінів, прикладів і власних узагальнень. У відповідях простежується критичне мислення, уміння аналізувати та робити аргументовані висновки. Усне мовлення грамотне, впевнене, без суттєвих помилок, що свідчить про високий рівень підготовки.

75–89 балів – студент у цілому правильно відповідає на запитання, проте допускає незначні неточності або пропускає окремі деталі. Виклад матеріалу логічний і зрозумілий, але недостатньо глибокий, бракує власних прикладів чи узагальнень. Використання термінів здебільшого коректне, хоча іноді поверхове. Мова переважно грамотна, однак можливі окремі стилістичні чи фактичні помилки. Відповідь подається впевнено, хоча не завжди переконливо.

60–74 бали – відповідь є частковою, тема розкрита неповністю, з помітними прогалинами у знаннях. У викладі зустрічаються суттєві неточності, відсутній глибокий аналіз, студент обмежується поверховим переказом. Логіка відповіді порушена, приклади або аргументація практично не використовуються. Термінологія застосовується обмежено або некоректно. Усне мовлення містить помітні мовні та стилістичні помилки, відповідь звучить невпевнено.

1–59 балів – студент не розкриває тему або робить це надзвичайно фрагментарно. У відповідях бракує аргументів, прикладів і власних міркувань, переважають грубі помилки чи хаотичний виклад. Термінологія відсутня або використовується неправильно, що свідчить про відсутність належного засвоєння матеріалу. Усне мовлення недбале, містить численні помилки, відповідь звучить непослідовно або практично відсутня.

Модульна контрольна робота

Види контролю, при яких засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу оцінюється від 0 до 100 балів, як сума балів за виконані завдання.

Модульна контрольна робота складається із 25 тестів і 2 теоретичних питань.

Тестові завдання (25 тестів по 2б. за тест) – макс. 50 балів.

Теоретичне питання оцінюється таким чином:

24–25 балів – завдання виконані повністю; правильність і аргументованість відповідей – без суттєвих помилок; тема розкрита глибоко, із прикладами й узагальненнями; структура роботи логічна, послідовна; мова грамотна, оформлення без зауважень.

22–23 бали – завдання виконані майже повністю; можливі 1-2 несуттєві помилки у викладі; розкриття теми достатньо повне, але є дрібні прогалини;

структура в основному витримана; незначні стилістичні або мовні огріхи.

19–21 балів – завдання виконані більш ніж на 70 %; наявні кілька неточностей у відповідях; тема розкрита, але поверхово; структура місцями порушена; мова зрозуміла, але є граматичні чи стилістичні помилки.

15–18 бали – завдання виконані частково (60-70 %); є суттєві недоліки у змісті або логіці викладу; робота фрагментарна, аналіз обмежений; структура слабка, висновки неповні; відчутні мовні помилки.

11–14 балів – завдання виконані менш ніж на 60 %; багато помилок у викладі; тема розкрита частково, поверхово; структура роботи практично відсутня; мова недбала, численні орфографічні помилки.

6–10 бали – завдання виконані менш ніж наполовину; робота має серйозні змістові й логічні прогалини; відсутній аналіз, лише фрагментарні відповіді; велика кількість мовних і стилістичних помилок; робота потребує доопрацювання.

0–5 балів – завдання практично не виконані; тема не розкрита; численні помилки або відсутність відповідей; структура й оформлення повністю порушені; робота свідчить про відсутність підготовки.

Тренінг:

90–100 балів. Здобувач освіти бере активну та конструктивну участь у дискусії, демонструє глибоке розуміння теми та здатність аргументовано відстоювати власну позицію. Відповіді логічні, переконливі, підкріплені прикладами, а контраргументи – чіткі та коректні. Студент виявляє повагу до думки інших, уважно слухає опонентів і грамотно реагує на зауваження. Мовлення чітке, грамотне й упевнене, дискусія збалансована між висловленням власних ідей і взаємодією з групою.

75–89 балів. Здобувач активно бере участь у дискусії, проте його аргументація не завжди достатньо глибока або переконлива. Відповіді логічні, але можливі окремі неточності чи поверхові твердження. У процесі обговорення студент реагує на думки інших учасників, хоча іноді уникає деталізації чи контраргументів. Мовлення в основному грамотне, з незначними помилками, участь у діалозі послідовна, проте бракує яскравих власних узагальнень.

60–74 бали. Здобувач бере участь у дискусії лише частково, висловлює окремі думки без достатнього обґрунтування. Відповіді часто поверхові або містять помилки, аргументація слабка. Взаємодія з іншими учасниками обмежена: студент рідко реагує на думки співрозмовників або робить це невпевнено. Мовлення не завжди чітке, з помітними логічними та мовними огріхами. Загалом участь у дискусії є, але без активного внеску в розвиток обговорення.

1–59 балів. Здобувач освіти практично не бере участі в дискусії або його виступи не пов'язані з темою. Висловлювання фрагментарні, необґрунтовані чи суперечливі. Аргументація відсутня або надто слабка, студент не реагує на думки інших та не проявляє зацікавленості в обговоренні. Мовлення хаотичне, з численними помилками, через що відповідь виглядає непослідовною. Такий рівень участі свідчить про низьку підготовленість і відсутність навичок командної взаємодії.

Самостійна робота

Максимальна оцінка за виконане завдання становить **100 балів** і виставляється при дотриманні усіх встановлених вимог щодо оформлення реферату і презентації.

90–100 балів. Тема реферату повністю та глибоко розкрита; використано сучасні, різноманітні джерела (понад десять), правильне оформлення списку; високий рівень аналізу та узагальнення, авторська позиція чітко виражена; структура логічна, оформлення відповідає вимогам (ДСТУ, шрифт, поля, нумерація); відсутні мовні та стилістичні помилки; презентація якісна: структурована, візуально приваблива, не перевантажена текстом, містить ілюстрації/схеми, відображає головні положення реферату; студент вміє стисло та аргументовано представити роботу.

75–89 балів. Тема в основному розкрита, є окремі недоліки в деталізації; джерела використані, але не завжди найновіші чи достатньо різноманітні; аналіз здійснено, але частково поверховий; оформлення здебільшого правильне, проте є окремі відхилення; мова грамотна, допускаються поодинокі помилки; презентація відповідає темі, має чітку структуру, але можливі перевантажені слайди або нестача наочності; під час представлення студент орієнтується в темі, проте виступ менш переконливий.

60–74 бали. Тема розкрита частково, окремі аспекти залишилися поза увагою; кількість джерел обмежена (5-6), наявні застарілі матеріали; реферат більше нагадує компіляцію, ніж самостійний аналіз; структура непослідовна, оформлення має помилки; значна кількість мовних чи стилістичних неточностей; презентація формальна: слайди перевантажені текстом, відсутні візуальні елементи, немає логічного узгодження з рефератом; виступ студента невпевнений, читається з аркуша.

35–59 балів. Тема майже не розкрита, робота фрагментарна; джерел дуже мало (3-4), вони здебільшого неактуальні; відсутній аналіз і висновки; численні помилки в структурі, оформленні та мові; презентація слабка або відсутня, слайди хаотичні, не відображають суті реферату; студент не може пояснити матеріал під час представлення.

0–34 бали. Тема не розкрита; відсутні або неправильно оформлені джерела; ознаки плагіату; робота не відповідає вимогам щодо структури та оформлення; презентація відсутня або не має змістовного зв'язку з рефератом; студент не володіє матеріалом.

Екзамен

Види контролю, при яких засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу оцінюється від 0 до 100 балів, як сума балів за виконані завдання.

Екзамен складається із 25 тестів і 2 теоретичних питань.

Тестові завдання (25 тестів по 2б. за тест) – макс. 50 балів.

Теоретичне питання:

24–25 балів. Завдання виконані повністю та на високому рівні; усі відповіді правильні, аргументовані, без суттєвих помилок; тема розкрита глибоко, з використанням прикладів, узагальнень і аналітичних висновків; структура роботи чітка, логічна та послідовна; мова грамотна, стиль викладу науковий; оформлення

відповідає всім вимогам.

22–23 бали. Завдання виконані майже повністю; можливі 1-2 незначні помилки у викладі або деталях; тема розкрита достатньо повно, але трапляються незначні прогалини; структура в цілому логічна, проте є дрібні відхилення; мова в основному правильна, з поодинокими стилістичними чи граматичними огріхами; оформлення здебільшого відповідає вимогам.

19–21 бал. Завдання виконані більш ніж на 70 %; наявні кілька неточностей або пропущених моментів у відповідях; розкриття теми поверхове або недостатньо глибоке; структура місцями порушена, логіка викладу слабшає; мова зрозуміла, проте є помилки граматичного чи стилістичного характеру; оформлення частково недотримане.

15–18 балів. Завдання виконані частково (приблизно 60–70 %); зміст має помітні недоліки, відсутні важливі елементи аналізу; виклад фрагментарний, обмежений прикладами; структура слабо витримана, висновки неповні або нечіткі; мовні помилки помітні, трапляються стилістичні недоречності; оформлення з недоліками.

11–14 балів. Завдання виконані менш ніж на 60 %; багато помилок у змісті та викладі; тема розкрита частково та поверхово, без глибокого аналізу; структура роботи фактично відсутня або хаотична; мова недбала, із численними орфографічними, граматичними й стилістичними помилками; оформлення не відповідає вимогам.

6–10 балів. Завдання виконані менш ніж наполовину; зміст неповний, із серйозними логічними та інформаційними прогалинами; аналіз відсутній або зведений до мінімуму; відповіді уривчасті, несистемні; наявна велика кількість мовних і стилістичних помилок; оформлення роботи незадовільне; робота потребує суттєвого доопрацювання.

0–5 балів. Завдання практично не виконані; більшість відповідей відсутня або неправильна; тема не розкрита; численні помилки у викладі або відсутність зв'язного тексту; структура порушена повністю, оформлення відсутнє; робота свідчить про повну відсутність підготовки.

Шкала оцінювання

<i>За шкалою університету</i>	<i>За національною шкалою</i>	<i>За шкалою ECTS</i>
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-58	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-10
2.	Ноутбук Базове програмне забезпечення	1-10
3.	Фліпчарт	1-10

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Аргіропулос Д., Тарнавська, Н. Інклюзивна педагогіка: навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти закладів вищої освіти. Житомир: Вид. О.О. Євенок,, 2020. 248 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/31307/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0.pdf

2. Главацька О.Л. Попередження професійного вигорання фахівців інклюзивної освіти. *Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі*: колективна монографія / О. Главацька, Н. Горішна, Г. Слезанська та ін. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2022. С. 4–6, 56–98. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25417/1/monografia.pdf>

3. Главацька О. Л., Ратушняк Н. О., Олійник Г. М. Особливості партнерської взаємодії вихователя закладу дошкільної освіти з батьками дітей. *Суспільство та національні інтереси* : електрон. наук. журн. № 9(17) 2025. К. : Наукові перспективи. С. 138–150. URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/%D0%A1%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_9_17_2025%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/%D0%A1%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_9_17_2025%20(1).pdf)

4. Главацька О.Л., Гуменюк О.С., Мойсеюк В.П. Попередження професійного вигорання як механізм збереження професійного здоров'я логопедів. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», Вип. 55. Том 1. 2022. С. 240–246. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/55_2022/part_1/39.pdf

5. Главацька О. Корекційно-розвивальна робота з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення: основні напрями. *Дошкільна і спеціальна освіта в умовах сьогодення: тенденції, ідеї, можливості*: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 29 травня 2025 року (електронне видання) / укладачі М.В. Матішак, Н.В. Захарасевич; За заг. ред. Л.О. Мацук. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2025. С. 49–54. URL:

<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/FMfcgzQbfxjswnghqCPLsjSHnSSrFLSG?project=1&messagePartId=0.1>

6. Главацька О. Значення мовленнєво-ігрової діяльності у розвитку мовлення дошкільників. *Інноваційні процеси освітньої сфери України та в країн Центральної Європи: стан, проблеми і перспективи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 4-5 грудня 2024 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2024. С. 217–221. URL: <https://conference.wunu.edu.ua/index.php/iposu/article/view/524/483>

7. Главацька О.Л. Розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку в ігровій діяльності. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної освіти сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 20-22 червня 2024 року). Тернопіль : ЗУНУ, 2024. С. 199–203. URL: <https://conference.wunu.edu.ua/index.php/tpsgosu/article/view/359/335>

8. Главацька О. Професійне самовиховання як фактор розвитку фахівців спеціальної та інклюзивної освіти. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 11 травня 2023 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2023. С. 296–300. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/48120>

9. Новий Закон України «Про дошкільну освіту» (введений у дію з 1 січня 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>

10. Закон України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text>

11. Кузава І. Б. Інклюзивна освіта дітей дошкільного віку: монографія. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 345с.

12. Кузава І.Б., Дем'янюк С. Організація інклюзивного середовища у закладі дошкільної освіти. *Сучасні теоретичні й прикладні контексти спеціальної та інклюзивної освіти*. Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (18-19 травня 2022 р., Луцьк) / за заг. ред. проф. І.Б. Кузави / І.М. Брушневська, Г.О. Гац, Н.С. Карабанова, З.С. Мацюк, В.Ф. Сергєєва, І.І. Сидорук, Л.П. Стасюк. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. С. 43–46.

13. Кузава І. Роль інклюзивної освіти у формуванні професійної готовності майбутніх учителів-дефектологів. *Становлення особистості дитини в умовах сучасного розвитку суспільства: соціально-педагогічний, психологічний, корекційний і медичний аспекти* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 12–13 трав. 2022 р. / за заг. ред. Н. Г. Пахомової, В. І. Березан. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. С. 121–128.

14. Лук'яник Л.В. Основи дефектології та логопедії : навч.-метод. посіб. Видання 3-тє, уточнене й доповнене. Рівне : О. Зень, 2023. 164 с.

15. Нова редакція Порядку організації інклюзивного навчання у ЗДО. URL : <https://www.facebook.com/groups/598407812179077/posts/1146581474028372/>

16. Нормативно-правова база з питань інклюзивної освіти. URL: <http://www.kharkivosvita.net.ua/document/6248>

17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» № 1036 від 26 серпня 2025 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1036-2025-%D0%BF#n2>

18. Ратушняк Н.О., Писарчук О.Т., Главацька О.Л. Підготовка вчителя до організації інклюзивного освітньо-розвивального середовища. *Вісник науки та освіти* : електрон. наук. журн. № 8(38) 2025. К. : Наукові перспективи. С. 1688–1699.

19. Серeda I. B., Кисличенко В. А. Спеціальна педагогіка з основами спеціальної дидактики: навчально-методичний посібник для самостійної роботи здобувачів освіти з курсу. Частина I. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2020. 164 с.

20. Спеціальна освіта : навчально-методичне забезпечення ОПП Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта освітнього ступеня магістра [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. І. Сидорук, З. Мацюк]. Луцьк : Волинськ. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2023. 203 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22775/1/navch_pos_IO.pdf

21. Hlavatska O., Pysarchuk O. Self-education as a factor in preventing professional burnout of teachers in educational institutions. *International review for humans and natural sciences*. Zurich-Switzerland, 2025. P. 63–81.

Додаткові

1. Бегас Л. Д. Основи дефектології та логопедія: навчально-методичний посібник. Умань : Візаві, 2013. 123 с.

2. Бевзюк М.С., Білан В.А., Голуб Н.П. Спеціальні методики корекційної освіти у питаннях і відповідях: навчальний посібник. Умань : АЛМІ, 2015. 76 с.

3. Волощенко Н. О., Коваль Ю. О. Освітньо-розвивальний потенціал Lego-технологій у розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. *Освітній дискурс*: збірник наукових праць. Випуск 11(3): педагогічні науки, 2019. С. 88–98.

4. Гельбак А. Музикотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2019. 50 с.

5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібн. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

6. Костенко Т.М., Гудим І.М. Навчання дітей із порушеннями зору: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 184 с.

7. Кузава І.Б. Інтегрований підхід до інклюзивної освіти осіб із порушеннями зору: монографія [Кол.авт.: Н. А. Савчук, Ю. П. Симончук, Л. П. Стасюк, І. Б. Кузава, В. В. Терпелюк, Ю. Й. Тулашвілі] / за заг. ред. Ю. Й. Тулашвілі. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2019. 344 с.

8. Кузава І.Б. Психолого-педагогічні аспекти організації дошкільної інклюзивної освіти. *Напрями та перспективи інклюзивного навчання людей з порушеннями зору в українському освітньому просторі* : монографія. Науково-методична лабораторія з питань дидактичних технологій інклюзивного та інтегрованого навчання суб'єктів освіти з порушеннями зору Інституту

педагогічних технологій (Луцьк) АПН України / за ред. Ю. Й. Тулашвілі. Луцьк : ВМА «ТЕРЕН», 2019. 264 с.

9. Литвиненко В. А. Корекція фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення дітей дошкільного віку засобами артпедагогіки: навчально-методичний посібник. Суми : Курбаков С. Г., 2013. 144 с.

10. Логопедія: підручник / М. П. Шеремет, В. В. Тарасун, С.Ю. Конопляста та ін. / за ред. М. П. Шеремет, МОН України. К. : Слово, 2010. 374 с.

11. Навчання дітей із порушеннями слуху : навчально-методичний посібник / С.В. Кульбіда та ін. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.

12. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.

13. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.

14. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К.М. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

15. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

16. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): навч. посіб. К. : [б. в.], 2009. 244 с.

17. Цимбал-Слатвінська С. В. Професійне мовлення логопеда: навчально-методичний посіб. Умань : Візаві, 2017. 151 с.